

РОДЖЪР ЗЕЛАЗНИ МОЖЕ БИ ЕКЗОРСИЗЪМ

Превод от английски: Роза Григорова, 1998

chitanka.info

Току-що осъзнах, че това ще е първият ми сборник разкази след излизането на „Вариантите на Еднорога“ през 1983 г. През това време се сдобих с котка на име Амбър, черен пояс по айкидо, още две награди „Хюго“, двайсетина полички с книги, едно ракообразно, което носи името ми (*Sclerosypris zelaznyi* — благодаря ви, доктор Мартенс), и имах неблагоразумието да се похваля с това на Джак С. Холдеман, който пък имал тения, наречена на негово име (*Nymenopolys haldemanii*; човек винаги трябва да внимава с прототипите на своите герои — Джей доста прилича на Фред Касиди) — това е за тези от вас, които питат за житетските събития. Все още живея на същия хълм в Ню Мексико със същата многострадална дама, която вече е адвокат.

Очаквах с удоволствие подбора и съставянето на новия сборник разкази, тъй като в днешно време това води до писане на предговор — дейност, която винаги съм мразел, но пък открих, че тя ме заставя да мисля по начин, който смяtam, че няма нищо общо с писането, особено с моето. Установих, че през няколко години започва да ми се харесва да философствам мъгливо на някоя и друга страница.

В някои от разказите ми герои като Дилвиш, Калифрики, Мери или Конрад идват през нощта, завладяват вниманието ми и чакат. Тогава се създават обстоятелствата, навързват се събитията и разказът се понася като сянка. Обикновено такива разкази са по-дълги, те се превръщат дори в романи. Щом веднъж съм видял очертанията им, за мен те са като призраци, докато не ги прикова към хартията.

Друг път първо се появява някаква идея и ми се налага да търся образи, за да я разработя. Например така беше с „Нощни крале“ — тук всеки дойде в отговор на мисления ми зоб „Търси се помощ“ най-късно до половин час след възникването на идеята. С късите разкази често стават такива работи.

И накрая идват поразителните истории. Но сега нека спра дотук и да обясня нещо.

Всеки ден чета по малко поезия. Нищо не развива по-добре способността на прозаика да пише — така както всекидневното практикуване на тай-чи поддържа формата на тялото. Преди много време предпочитах точността и почти пълната кохерентност на поезията. Но отстъпих от предпочитанията си, когато харесах едно стихотворение само заради езика и въображението в него и срещнах Дильн Томас. И все пак отначало това ставаше рядко и малко поети

можеха да ми подействат така. Рилке можеше. Понякога можеше и А.Р. Амънс. Някои от произведенията на Лорка също можеха. Но чак когато попаднах на У.С. Мъруин, разбрах, че мога да бъда трайно щастлив и само от едната образност — щом тя идва от човек с изключително мощно въображение и от личност, която докосва нещата по начин, който ми е някак си близък. Всичко това ми напомня нечие наблюдение:

*Въобразаемият свят държи
на котва в своя блъск смълчаните върби.*

Ето такива неща ми влияеха години наред.

Много си падам по привлекателния образ. Имам толкова разкази или части от книги, които са родени от някой поразителен образ — робота, който се разбива в гробището на световете в „Човекът, който обичаше Файоли“; палача, който пътува нагоре по река Мисисипи като ангел на смъртта; Сам, който слиза в ада в „Господарят на светлината“; разрушаването на световната машина в „Джак от сенките“; времето, разглеждано като супермагистрала в „Пътни знаци“.

От тези три врати към литературата — поне за мен — разказите за характери сякаш са най- силни във всяко отношение, въпреки че онези, които са изградени около образи, често стават почти като на магия и правят писането много забавно. При това, когато един удивителен образ се съчетае с разказ за характер или идея, обикновено се получава нещо хубаво.

Обикновено, но не винаги. Често наричат научната фантастика „литература на идеите“. Това обаче не означава, че всяка история, родена от идея, непременно е един от съвършените представители на жанра дори когато е вдъхновена от последните научни открития. Разказите по идеи могат да се развият по всякакъв начин в зависимост от това, кой е откликнал на зова: „Търси се помощ.“ Всъщност от време на време имам странни (и непреодолими) работни проблеми: кофти характерите понякога се извъртат и не искат да си ходят, като организират седяща стачка в залата, т.е. в идеята. Знам, че те са част от друга история и че разрушават тази, която се опитват да превземат. Но слушат ли ме? Не. Става нещо като при Пирандело. С присъствието си

толкова много изкривяват идеята, че вече никой друг не може да отговори на изискванията. Така че обикновено си тръгвам отвратен и се опитвам да забравя цялата работа. Има и множество други характеристи там, откъдето идват тези. Кому са притрябвали такива усложнения?

Но понякога те наистина се връщат, за да се заяждат и да ме дразнят...

Веднъж един от тях не пожела да си отиде и ми мина през ума, че да разкажа за историята, която не мога да разкажа, ще бъде може би още по-забавно, отколкото просто да я разкажа — ако успяхте да ме разберете. Искам да я унищожа, искам да прогоня нейните призраци подстрекатели.

Не чак толкова отдавна прочетох за ново картографиране на земната вътрешност с нещо като сейзмична томография при локализиране на обрнати с главата надолу аналоги на повърхностните структури на земната кора — антиконтиненти, антиокеани, антипланински вериги. Когато се замислих, хрумна ми, че ако планинските вериги могат да се отпечатат върху земната кора с преобърнатата география на повърхността, защо един достатъчно голям артефакт да не може да направи същото? Един голям град може да събере в себе си толкова много маса, колкото и някои планински вериги. Да предположим, че там долу има един Анти-Манхатън? Или Анти-Париж? Или Анти-Лондон? Как би могъл човек да подходи към такава ситуация, за да я разработи белетристично? Обърнах се към „Жivot под земята“ от Джералд Файнбърг и Рупърт Шапиро (Уилям Мороу, 1980 г.) — забавна книга, пълна с хипотетични видове, предназначени да се справят с голямото разнообразие от жизнени условия. Попаднах на един, който бих могъл да заемствам — „магмоб“, може би термоядрен или живеещ в радиационните ниши. Не че това ще са най-лесно оправданите форми на живот, но все пак фокусът ще падне върху антигеографията на земната кора, която вече поражда множество образи, тръгнали заедно с идеята.

Реших, че на тези бавноподвижни, плуващи в магмата създания бих могъл да приadam и голяма продължителност на живота, така че да могат (за себе си) да наблюдават ускорените характеристики на антиповърхността — един Анти-Картаген, Анти-Константинопол,

Анти-Сан Франциско, Анти-Хироshima, — които профучават край тях. А после...

Но магмобите не ме зарадваха особено — това, предполагам, беше глупаво — и тогава разбрах, че те не искат да си ходят. Точно така. Имах идея и никакви хубавички образи — нещо, което виждах във въображението си като огнени трилобити, провиращи се през лавата в целия район (е, добре де, магмата). Исках да ги отстрания и да започна всичко отначало, но те не ми позволиха. Знам, че беше средата на юли, защото бях записал в бележника си да отида на представление на „*Cosi fan tutti*“ в операта в Санта фе на 15-и юли. Там налетях на Сузи Маккий Чарнас и на съпруга ѝ Стийв. Страшно ми се прииска да ѝ кажа:

— Сузи, хрумна ми страхотна идея. Давам ти я бесплатно — няма значение защо.

Но лампите замигаха и нямаше време. А после вече не я срещнах и тогава реших да си запазя идеята, в случай че намеря начин да победя трилобитите. Но не успях да го постигна и колкото повече мисля за това, толкова повече ми се струва, че може би е за добро. Все още мога да затворя очи и да видя силуeta на Анти-Манхатън, огнено небе, което тече под него като в деня на Страшния съд (саундтрак: мелодия на Анти-Гершуинова катанинска пародия на меса?); и после тези горящи членести фосили, които приближават и отплуват с глухи кудкудякащи звуци. Ами ако това проклето нещо е като компютърен вирус в нечия писателска програма? Не бих искал да го предам на такъв добър писател като Сузи, която при това ми е и приятелка. Надявам се, че като го разкажа по този начин обаче, просто ще го унищожа.

Така или иначе, както вече казах, за мен има разкази за характеристи, разкази за идеи и разкази за образи. Това се отнася за дверите, през които те влизат в моята вселена. Завършеният продукт в най-хубавия от възможните светове би трябвало да съдържа и трите елемента. Но и два от тях са вече достатъчни. Някой лош ден ще се съглася дори и само на единия, ако много ми трябват пари.

Когато иначе нещата не си пасват много-много, обичам да прекарвам известно време с призраците — особено на второто сутрешно кафе, докато гледам планините.

Толкова за писателските ми приумици.

Искам да кажа нещо и на друга тема. Броят на писмата, които получавам от читатели, напоследък много се увеличи и просто не е възможно да отговоря на всички и при това да управлявам живота и писането си по относително нормален начин. Вече не мога дори да се опитвам да отговарям на въпроси за работата си, за мен самия и за отношението ми към различни неща. Просто тук и сега искам да благодаря на хората, които са намерили време да ми драснат някой ред. Бих искал и аз да имам повече време. Благодаря за интереса ви.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.